

Bodø kommune

postmottak@bodo.kommune.no

Fauske, 23.11.2022

Dette brevet sendes på vegne av Birdlife Nordland, Naturvernforbundet i Nordland og Norges Jeger- og Fiskerforbund Nordland.

Høringsuttalelse til oppstart av arbeid med endring av kommuneplanens arealdel og høring av planprogram

Saksnr. 2022/4764, Bodø kommune

Forum for natur og friluftsliv (FNF) Nordland er et samarbeidsnettverk for 14 natur- og friluftslivsorganisasjoner i regionen. Vårt mål er å ivareta natur- og friluftslivsinteressene i Nordland fylke ved å styrke og fremme organisasjonenes arbeid, være en møteplass for samarbeid og en arena for kompetansebygging for natur- og friluftslivsorganisasjonene med sitt virke i regionen. Medlemsmassen hos de tilsluttede organisasjonene er ca. 22 000 personer.

1. Om planforslaget

Hensikten med forslaget til endring av kommuneplanens arealdel er å legge til rette for to akvakulturlokaliteter for oppdrett av torsk. Områdene som blir berørt av planendringen ligger ved Valøya og Kvannøya i Helligvær.

Forslagstiller/tiltakshaver (Vestfjord Marine AS) opplyser at de er i ferd med å forberede en søknad om omgjøring av en konsesjon i Brønnøysundet for fangstbasert akvakultur til ordinær akvakultur for torsk. I tillegg søker de nå om å få tatt i bruk to nye lokaliteter ved Valøya og Kvannøya. Det oppgis ikke hvor stort volum det samla produksjonsnivået blir ved en eventuell godkjenning av disse lokalitetene, men foreløpige vurderinger er omtrent 2000 tonn MTB per lokalitet.

Arbeid med planendringen er inndelt i tre faser: 1. Utarbeidelse av planprogram. Planprogrammet skal være en arbeids-, utrednings- og medvirkningsplan og derigjennom være grunnlag for videre planarbeid. 2. Utarbeidelse av forslag til planendring, herunder plankart for det berørte området, reviderte planbestemmelser og en kortfattet planbeskrivelse med konsekvensutredning. 3. Bystyret behandler og eventuelt vedtar planendringen. Planendringen skal, når denne er vedtatt, innlemmes i kommuneplanens arealdel.

Bystyret vedtok revisjon av kommuneplanens arealdel så sent som den 16.06.2022, uten at disse områdene ble foreslått til akvakulturformål. Dette begrunnes med at innspillet kom etter den formelle høringsfristen og at kystsonedelen av kommuneplanen ikke var et fokusområde for revisjonen. Bystyret ønsker nå at saken skal behandles og kjøres som egen prosess i etterkant.

Med bakgrunn i at innspillet medfører endring av kystsonedelen av kommuneplanens arealdel, er det krav om at det utarbeides et planprogram ved oppstart av planarbeidet jfr. PBL § 11-13. Kommunen ønsker innspill på ytterligere temaer som bør utredes i planarbeidet og eventuelle merknader til innholdet i planprogrammet.

2. FNF Nordlands innspill til høringen

Vi mener at Bodø kommune ikke skal gå videre med planarbeidet, og vi begrunner dette med at det foreligger ny forskningsbasert kunnskap om miljøpåvirkningene fra torskeoppdrett. Her er det snakk om mulig tre lokaliteter med torskeoppdrett i åpne merder som vil kunne medføre genetisk påvirkning på kysttorsk og store utslipp til miljø med konsekvenser for fugl og viktige naturtyper. Bestandene av kysttorsk er truet og den er kommet på Artsdatabankens rødliste. I et føre-var-perspektiv, jf. Naturmangfoldlovens § 9, så kan det ikke tilrettelegges for torskeoppdrett i Helligvær eller en vekst av torskeoppdrett langs kysten. Forskningen vi sikter til er Havforskningsinstituttets (HI) «Risikorapport norsk fiskeoppdrett 2022 – risikovurdering. Effekter på miljø og dyrevelferd i norsk fiskeoppdrett»¹. Rapporten fraråder torskeoppdrett mellom 62 og 67 grader nord, dvs. mellom Stadt og Bodø for å beskytte kysttorsken mot genetisk innblanding ved gyting i merdene, for å unngå sykdomsspredning og fordi rømt oppdrettstorsk utkonkurrerer villtorsken i kampen for å finne mat, gyteplasser og partner. Dette er noen av konklusjonene i Havforskningsinstituttets rapport:

- «Samlet sett vurderes det å være høy sannsynlighet for genetisk påvirkning av torskeoppdrett på kystbestandene i regionen fra 62 grader nord til 67 grader nord.»
- «Det er ikke dokumentert at 6. – 7. generasjon domestisert torsk rømmer mindre, og sannsynligheten for rømmingshendelser vil da være knyttet til biomasse og antall anlegg. De fleste oppdrettsanlegg for torsk i landet befinner seg innenfor denne regionen (dvs. mellom 62 – 67 grader nord, vår tilføyelse), og vi vurderer derfor sannsynligheten for rømming som høy.»
- «Flere av lokalitetene ligger også i fjorder og på indre del av kysten og dette øker sannsynligheten for å påvirke lokale gytefelt og lokale gyte- og oppvekstområder med små bestander. Siden en eventuell genetisk påvirkning vil kunne akkumulere over tid og i liten grad er reversibel, vektas denne risikofaktoren i større grad enn de negative økologiske interaksjonene.»

Siden Bodø kommune nylig har vedtatt kommuneplanens arealdel, så stiller vi spørsmål om det riktig tidspunkt å starte opp en prosess med endringer av planen basert på ett innspill fra et oppdrettsselskap. Vi er innforstått med at dette er et politisk vedtak som nå skal følges opp, men vår oppfordring er å stanse videre behandling, subsidiært å ikke fastsette planprogrammet, noe kommunen kan velge å gjøre.

Vi mener Havforskningsinstituttets rapport fra 4. mai i år inneholder såpass klare forskningsresultater og anbefalinger som forvaltningen ikke kan overse. Vurderinger av nye akvakulturanlegg til torskeoppdrett i åpne merder i Bodø kommune bør derfor stilles i bero. Planarbeidet bør gjøres gjennom en kunnskapsbasert planprosess for alle sjøarealene i kommunen (kystsoneplan). Da vil det være mulig å få en bedre avklaring på forholdet mellom de ulike interesser og tema som akvakultur

¹ <https://www.hi.no/hi/nettrapporter/rapport-fra-havforskningen-2022-12> - Rapport 12/2022 publisert 04.05.2022

vil påvirke. Det vil også gi et bedre grunnlag for å vurdere den samlede belastningen på naturmangfoldet (jfr. naturmangfoldloven § 10) og det marine økosystemet.

2.1. Kunnskapsgrunnlaget

Gjennom planprosessen plikter Bodø kommune å fremskaffe et tilstrekkelig kunnskapsgrunnlag før det kan fattes et eventuelt planvedtak. Kunnskap om naturmangfoldet skal innhentes og konsekvensene skal utredes jfr. de miljørettslige prinsippene §§ 8 - 12 i naturmangfoldloven. Påviste arter og naturtyper må vurderes opp imot utbredelsen ellers i kommunen, i regionen og nasjonalt. Utredningene må danne et grunnlag for å vurdere hvilken betydning tiltakene vil ha for forvaltningsmålene for økosystemer, naturtyper og arter.

Ved endringer av kommuneplanen er det samme bestemmelser som for utarbeiding eller revisjon av ny plan. *Utredningsnivået* vil da være på et *overordnet nivå* og tema konsentreres til det som er relevant for arealbruken (akvakultur og torskeoppdrett). I referatet fra avklaringsmøtet mellom forslagsstiller og kommunen står det at «*Kommunen vil i all hovedsak basere sin konsekvensutredning på kjent kunnskap, men dersom det er behov for ytterligere informasjon vil dette etterspørres.*»

I tillegg til ovennevnte rapport 12/2022 fra Havforskningsinstituttet foreligger det «*kjent kunnskap*» i databaser (naturbase mv.), men det er fortsatt kunnskapsmangler rundt torskeoppdrett i åpne merder. Vi viser videre til Havforskningsinstituttet (HI) rapport *Kunnskapsgrunnlag for mulig påvirkning fra oppdrettstorsk og levendelagret torsk på villtorsk²*, og forventer at Bodø kommune også hensyntar det som påpekes i den rapporten. Vi viser også til en *uttalelse vedtatt på Naturvernforbundets landsmøte 22.-24. april 2022³* hvor dette blir godt oppsummert i tillegg til forbundets syn på torskeoppdrett.

Vi er kjent med at klarering av lokalitet og akvakulturtillatelser skjer med hjemmel i akvakulturloven og gjennom en prosess med fylkeskommunen og flere sektormyndigheter involvert. Men dette skjer i etterkant av et eventuelt kommunalt planvedtak, og det er avgjørende ved vurderinger om akvakulturtillatelser at området er planavklart. Sivilombudsmannen⁴ har nylig påpekt at det *skal* gjøres en konkret vurdering av hvordan økt oppdrett vil kunne påvirke naturmangfoldet i fjordene og langs kysten. Som planmyndighet har derfor Bodø kommune et betydelig ansvar med å ta vare på det marine økosystemet, naturmangfoldet, kysttorsken, samt øvrige interesser som for eksempel friluftsliv og fiskeri. Dette ansvaret skal ikke bare overlates til sektormyndighetene. Vi oppfordrer Bodø kommune om å være tilbakeholden med å avsette arealer til akvakultur og torskeoppdrett i åpne merder.

I kommuneplanens arealdel er områdene avsatt med hovedformålet *bruk og vern av sjø og vassdrag med tilhørende strandsone*. I bestemmelsene; § 10.2 *Bruk og vern av sjø og vassdrag med tilhørende strandsone (BSV)*, heter det at: «*Formålet er bruk og vern av sjø og vassdrag med spesifiserte underformål. Dette er flerbruksområder for natur, friluftsliv, ferdsel og fiske. Det åpnes ikke for akvakultur innenfor disse områdene. Tiltak eller inngrep i konflikt med natur, friluftsliv, ferdsel eller fiske, er ikke tillatt. Dette er likevel ikke til hinder for nødvendig utlegging av sjøledninger for vann,*

² [Kunnskapsgrunnlag for mulig påvirkning fra oppdrettstorsk og levendelagret torsk på villtorsk | Havforskningsinstituttet \(hi.no\)](https://www.havforskning.no/kjent-kunnskap)

³ <https://naturvernforbundet.no/uttalelser-fra-styrende-organer/naturvernforbundet-er-sterkt-bekymret-for-planlagt-oppdrett-av-torsk-i-apne-anlegg-article42979-2128.html>

⁴ <https://www.sivilombudet.no/aktuelt/ma-vurdere-saker-om-oppdrettsanlegg-pa-nytt/>

avløp, strøm- og telenett mv. som ikke er til ulempe for formålet. Det må ikke etableres anlegg eller installasjoner som kan være en fare for sjøkabler, vann- og avløpsanlegg mv.”

Akvakultur er en eksklusiv bruk og drift på det som i dag er allmennhetens areal, og det er ikke mulig med sameksistens med andre interesser. På bakgrunn av det vi allerede kjenner til om områdets betydning for det marine økosystemet, forekomster av naturtyper og fugleliv, så mener vi at området bør være fri for oppdrettsanlegg i åpne merder.

3. Innspill til delområdene Kvannøya og Valøya

I dette kapittelet har vi innspill til de to delområdene (Kvannøya og Valøya). Innspillene er basert på lokalkunnskap fra tilsluttede organisasjoner. BirdLife Norge avd. Nordland har bidratt med oppsummering av ornitologiske verdier.

3.1. Store Kvannøy

Store deler av influensområdet rundt Store Kvannøy er klassifisert som et INON-område (områder som ligger lengre enn 1 km fra tyngre tekniske inngrep). Videre er området per i dag lite berørt av forstyrrende båttrafikk eller annen aktivitet som påvirker naturmangfoldet. Influensområdet inneholder *større tareskogforekomster*⁵⁶ (viktig) og *svært viktige skjellsandområder*⁷, med en rekke tilhørende gruntvannsområder.

Kvaliteten på, og opprettholdelsen av, disse marine naturtypene er av avgjørende betydning for sjøfuglarter som hekker og driver næringsøk i området. Ved Røssøya/Sandøya (ca. 1 km nordøst for tenkt plassering av anlegg) finnes det en koloni bestående av makrellterner (sterkt truet, EN), og ved Undersholmen (ca. 640 m nord) hekker det både makrellterner (EN) og en betydelig koloni med fiskemåker (sårbar, VU). Den 02.07.22 ble det registrert 38 makrellterner i kolonien ved Røssøya, mens det ble registrert 34 fiskemåker og 21 makrellterner i kolonien på Undersholmen (artsobservasjoner.no). Videre er det ved den nordøstlige delen av Grimsøya (ca. 870 m) en koloni med blant annet gråmåke (VU) og svartbak (norsk ansvarsart).

På andre nærliggende øyer hekker det spredte forekomster av blant annet teist (NT), ærfugl (VU), havørn, storskarv (norsk ansvarsart, NT), toppskarv (norsk ansvarsart), grågåås, storspove (EN), tjeld (NT), rødstilk (NT), tyvjo (VU), steinvender (NT). Området må anses som svært viktig for hekkende sjøfugl og er et av få gjenværende områder i Salten som er relativt urørt og intakt og burde derfor ha stor verdi/høy forvaltningsprioritet, jf. veileder M-1941⁸. I en vurdering av endring av arealplanen må Bodø kommune ta vare på de økologiske funksjonsområdene til alle relevante arter, og det er særlig viktig å hensynta arter av nasjonal forvaltningsinteresse. Området der anleggene er plassert er et «*biologisk hotspot*», altså et område man må unngå i en god og forsvarlig arealforvaltning.

Ved andre øyvær i Bodø- og Saltenregionen er fiskemåken i sterk tilbakegang og flere plasser helt borte, noe som må hensyntas i en slik vurdering.

⁵ <https://faktaark.naturbase.no/?id=BM00122748>

⁶ <https://faktaark.naturbase.no/?id=BM00122749>

⁷ <https://faktaark.naturbase.no/?id=BM00124756>

⁸ <https://www.miljodirektoratet.no/konsekvensutredninger>

I umiddelbar nærhet til anleggets foreslåtte plassering ved Store Kvannøy er det en viktig hvileplass for toppskarv og storskarv. Storskarv er en art som er ekstra sårbar for forstyrrelser, og økt aktivitet i dette området vil trolig føre til at hvileplassen blir mindre attraktiv.

På mange av de nærliggende øyene er det kartlagt truede naturtyper som naturbeitemark, slåttemark og kystlynghei. Disse kulturbetingede naturtypene er også viktige habitater for flere truede og nært truede arter, slik som storspove (EN), tyvjo (VU), tjeld (NT), rødstilk (NT) og fiskemåke (VU). Det finnes en ferskvannsdam på Store Kvannøy som er et viktig landskapselement med en rekke økologiske funksjoner for arter og økosystem.

På høsten er den foreslåtte lokaliteten til anlegget ved Store Kvannøy mye brukt av mytende grågås og vinterstid er det en rekke observasjoner av næringsøkende teist, skarv og arter med særlig stor forvaltningsinteresse som lunde (VU) og alke (VU). Vinterforekomstene er særlig mangelfullt kartlagt for ornitologiske verdier.

Området som anlegget er tenkt plassert i, er svært åpent og det er dermed lite eller ingen vegetasjon som tar unna støy og forstyrrelser. Det er derfor sannsynlig at aktivitet og støy fra drift av anlegget vil kunne påvirke fugl på store avstander. Forstyrrelser av fugl fører til at disse blir fortrent til områder med dårligere næringsforhold eller høyere predasjon og er i praksis et habitattap å regne. Et habitattap er ansett som en av de viktigste faktorene for bestandsreduksjon hos arter som beveger seg ut fra sentrale lokaliteter, slik som hekkende fugl (Buchman m.fl.⁹). Områdene rundt Store Kvannøy består som tidligere beskrevet av en rekke gruntvannsområder og utgjør svært viktige områder for matsøk til blant annet makrellterne, storskarv og teist. En konsekvens av etablering av et akvakulturanlegg i dette området vil dermed kunne føre til fortregning av en rekke truede og sårbare arter med særlig stor forvaltningsinteresse.

3.2. Valøya

I henhold til beskrivelsen av den planlagte lokaliteten så skal den ligge i sundet mellom Valøya og Nettøya, og langs med Valøya. Vi har mindre kunnskap om dette området, men områdets betydning for villfisk og fugl, samt naturtyper må kartlegges. I likhet med Kvannøya er Valøyområdet også et INON-område.

Vi mener at utredningene må se alle kartlagte naturverdier (arter og naturtyper), gytefelt mv. over et større geografisk område enn selve tiltaksområdet. Alt henger naturligvis sammen når det gjelder naturverdiene i og rundt Helligvær. Her er en liste over faktaark fra naturbasen som må benyttes i planarbeidet:

Tareskog 1: <https://faktaark.naturbase.no/?id=BM00122753>

Tareskog 2: <https://faktaark.naturbase.no/?id=BM00122754>

Tareskog 3: <https://faktaark.naturbase.no/?id=BM00122752>

Tareskog 4: <https://faktaark.naturbase.no/?id=BM00122751>

Skjellsand: <https://faktaark.naturbase.no/?id=BM00124754>

I og med at det foreslås åpne merder så bør også behovet for strømmodeller og kartlegging resipienten for utslippene vurderes.

⁹ Buchman mfl. 2012. Movement upscaled - the importance of individual foraging movement for community response to habitat loss. *Ecography* 35

4. Andre innspill til planprogrammet

I tillegg til konsekvenser for naturmangfold, herunder naturtyper som eksempelvis skjellsand, fugl og konsekvenser for villfisk (kysttorsk, inkl. gytefelt og gyteområder), er det vesentlig at det innhentes mer kunnskap og gjennomføres konsekvensvurdering på følgende tema:

- Friluftsliv

Det er viktig at friluftsliv på og ved sjøen kartlegges. Særlig må det innhente mer kunnskap om det uorganiserte friluftslivet på sjøen.

- Fiskeri og fritidsfiske

Innhenting og vurdering av fiskeridata (herunder gytefelt og gyteområder for kysttorsk) er en selvfølge, og vi forventer at innspill fra lokale fiskere og Nordland Fylkes Fiskarlag hensyntas.

Vi ber også om at det uorganiserte fritidsfisket kartlegges og konsekvenser vurderes.

- Landskap

Nordland fylkeskommune har utarbeidet en *kartlegging av landskapet i fylket*¹⁰. Det er også gjennomført en analyse av sjeldne og typiske landskap. Bodø kommune må påse at planleggingen ikke vil være strid med vesentlige regionale interesser knyttet til vern og forvaltning av landskap og kystsonen. Vi forventer god dialog med fylkeskommunen rundt denne tematikken.

Vennlig hilsen

Forum for natur og friluftsliv Nordland

Jens Egil Pedersen
Styreleder

Gisle Sæterhaug
Koordinator

Kopimottakere:

Nordland fylkeskommune
Statsforvalteren i Nordland

¹⁰ <https://www.nfk.no/tjenester/klimatemiljo-og-natur/landskap/>